

בחירות (פוליטיות) וחדשנות לאומית – מה הקשר?

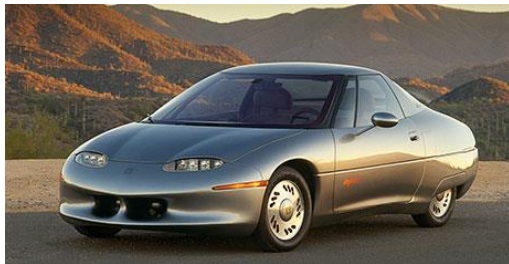
קיימות שתי גישות שלטוניות, פחות מוכרות מהנדשות ומזמן לא רלוונטיות של ימין ושמאל. האחת הגישה המכלילה (Inclusive) והשנייה הגישה האקסטרקטיבית (Extractive or Rent-seeking). הגישה המכלילה חותרת להפניית המשאבים הקיימים לכמה שיותר קבוצות באוכלוסייה בעוד שהגישה האקסטרקטיבית חותרת להפניית המשאבים הקיימים בעיקר לחברי אותה קבוצה שבשלטון.

למען התגברות על דפוסי חשיבה, גם שלטון "ימין" וגם "שמאל" יכול להיות או מכליל או אקסטרקטיבי.

לא יפתיע שהגישה האקסטרקטיבית מעניקה כח הולך וגובר לאותה קבוצה שבשלטון, הרי היא מקבלת את הנתח הארי של המשאבים, כך שאותה קבוצה בשלטון יכולה לממש אותם לחזק עצמה בשלטון. מאידך, כשהגישה המכלילה בשלטון, באופן עקבי מחלישה את עצמה. זאת מכיוון שבהפניית את המשאבים לכל קבוצות האוכלוסייה היא גם מעניקה משאבים לקבוצות אופחיציה לה.

הממצא המפתיע במחקר הוא שחברות (Societies) בהן שלטון מכליל, רמת החיים של כלל החברה עולה באופן מתמיד בעוד שבשלטון אקסטרקטיבי רמת החיים של כלל החברה הולכת ויורדת ורק רמת החיים של הקבוצה שבשלטון משפרת את מצבה.

הממצא הלא מפתיע, שעשוי להסביר הרבה את הממצא הקודם, הוא ששלטונות אקסטרקטיביים סולדים מחדשנות. חדשנות מאיימת עליהם בכך שהיא "עלולה" לאפשר להמצאות חדשות להעניק כח לקבוצות שאינן בשלטון ובכך לערער את כוח הקבוצה שבשלטון. מעניין גם שדווקא תמיכה בחדשנות הוא אחד הגורמים שעשויים להעניק כח לשלטון מכליל, בכך שחדשנות מאפשרת המצאות חדשות שבאופן מתמיד מעניקות כח לשלטון המכליל.

דוגמא עצובה לכך היא פיתוח מכונית חשמלית בארה"ב. בשנת 1996 חברת ג'נרל מוטורס השיקה מכונית חשמלית: ה-EV1. מחשש של חברת המכוניות מתגובת שלטון חברות הנפט, ג'נרל מוטורס לא מכרה את המכונית ללקוחותיה אלא השכירה אותה. היו 2 "הצדקות" למודל העסקי החדש: הראשונה, שהדגם ניסוי ומתוך אחריות החברה אינה רוצה למכור את הרכב. השנייה, שעם החדשנות התחברותית החברה רצתה לנסות חדשנות במודל העסקי שלה. זה אחרון,

מתכון לא טוב לניהול חדשנות, כי ערבוב 2 דרכי חדשנות מגבירה מאד את סיכוי הכישלון של החדשנות. בלחץ אקסטרקטיבי ב-1999 ג'נרל מוטורס בקשה בחזרה את המכוניות שהושכרו ללקוחותיה. המכונית הייתה מוצלחת כל כך, שהלקוחות התלוננו ואף הציעו לקנות את המכוניות מהחברה. לא עזר, החברה אספה ודאגה לגריטת אחד התוצרים החדשניים המוצלחים ביותר שלה. לקח לג'נרל מוטורס עשור להכניס מכונית חשמלית חדשה חזאת לאור הלחץ שהפעיל עליה המתחרה מטויוטה היפנית: הפריוס, שאמנם נכנסה לשוק ב-1997 אך החל לצבור הצלחה רבה בשוק האמריקאי באמצע שנות ה-2000.

דוגמאות של שלטונות אקסטרקטיביים למחפיר לא חסרות בהיסטוריה. בעידן העכשווי, גדלתי בוונצואלה, אשר בדרום אמריקה. אחת המדינות העשירות בעולם במשאבי טבע (אם לא העשירה ביותר, פר קפיטה). בעבר היה פער עצום בין עשירים לעניים במדינה ועוני רב, למרות העושר הרב של המדינה. היום המצב קשה במיוחד, העוני מוכלל חזאת עקב שלטון אקסטרקטיבי במיוחד.

רוצים חדשנות לאומית? דאגו לשלטון מכליל! זו "פרסומת מוסתרת" לבחירות 😊 צאו לבחור... נכון.

כתבה זו מבוססת על המחקר שפורסם בספר:

Why Nations Fail by Acemoglu, D. and Robinson, J. A. (2012) Crown publishers.